

תמרורים

אמריקאיות, המגייסות, מדי שנה, 55 מיליון דולר למימון פרויקטים כתשי תית הרפואית והחינוכית בארץ. הדי סה (הקריוה) על שם אמה של עסקנית ציונית ניו-יורקית מראשית המאה, ולא על שם אסתר — היא הדסה — המלכה, כפי שמקובל לחשוב, נוסדה עליידי 35 נשים צעירות, ופעולתה הראשונה היתה שיגור שתי אחיות מוסמכות ארצה, שהגיעו לירושלים של 1913 והגישו סיוע רפואי לתושבי בים, כשהן רכובות על חמורים.

הבנאי של הכור

נפטור **בגיל 76**, אלוף-מישנה **מנחם פורת**, האיש שהקים את הכור הגרעיני בדמונה. פורת, בנו של חרשתן פולני, היה מהנדס-בניין שפנה לקריירי רה צבאית (תותחן-חופים בצבא הבריטי של מלחמת-העולם השנייה, קצין החימוש הראשי הראשון של צה"ל ונסד פה צה"ל בשגרירות ישראל כבורמה). כאשר שב למיקצועו הראשון הקים את קמ"ג (הקוריה למחקר גרעיני), תפקיד שזיכה אותו בפרס ביטחון-ישראל (1965), ולאחר שנים במשרות המרען הראשי של משרד-התחבורה ומערכת הביטחון.

היועץ מלונדון

נפטור **בגיל 76**, **סרן יו גרין**, מנכ"ל הבי-בי-סי (רשות הי שידור הבריטית) בשנות ה-60. שאחת מהפקותיה הנודעות אותן שנים היתה תוכנית הסאטירה השבועית זה היה השבוע שהיה (מעין ניקייראש בריטי). גרין, אחיו הצעיר של הסופר גרהאם (האדם השלישי) גרין, שי התפרסם לראשונה עת שיגר, ככתב חוץ, את כתבותיו המועצות מוורשה המופצצת בירי הפולשים הגרמניים בסתיו 1939, שהה לפני כמה שנים בארץ, אחר שנתקשקש להכין הצעה לשינויים הדרושים לרשות השידור הישראלית.

קצין העצים

נפטור **בגיל 92**, רב **סרן נוח (סכא נוח) וולפובסקי**, מי

סרן (1965) צימוקים ושקדים

שהיה במשך שנים רבות, למרות גילו המופלג, קצין הנטיעות הראשי של צה"ל, אשר רגא להתקנת גינת-הירק ונטיעת העצים בכסיסי הצבא, אך נודע במיוחד במסירותו לחוות-הגידוע באר אורה שצפון לאילת, שבה התגורר עד לפני חודשים ספורים. וולפובסקי, יליד רוסיה, הספיק לפני הגיעו לדרגת קצונה בצה"ל (שממנו נאות להשתחרר רק בגיל 76) לשרת כרביסמל בחילות התותחנים של שלושה צבאות: זה של רוסיה הצארית, בימי מלחמת-העולם הראשונה; הבריטי, בימי מלחמת-העולם השנייה וצה"ל, במצור לירושלים 1948.

האשה בשער

נבחרה **כמנהלת קבוצת-הכי דורגל ארמיניה בילהפלד (שבתחית תית הליגה הגרמנית), ג'זלה שוורר** **ד.ז. 69**, הידועה יותר כיו"ר האגודה לידדות גרמנייה-ישראל ויו"ר הצלב ה אדום הגרמני. שווררט, מנהלת-השכור נות במיקצועה ומי שהיתה בעבר ראש העיריה של העיר בילהפלד (כי צפון-מערב גרמניה; 200 אלף תושבי בים), היא האשה הראשונה שזכתה כי תפקיד מעין זה.

המשורר בכנסת

נחוג **יוס'הולדתו ה-60 של אלעזר גרנות**, ח"כ (בקדנציה הי שניה) ומוכירי מילגת הפועלים המאר חרת (מפ"ם). גרנות, יליד ירושלים, הוא חבר קיבוץ שובל שבדרום, ואב לשייב עה, שעוד הספיק להתגייס, בשלהי מלחמת-העולם השנייה, לצבא הבריטי, במסגרת החטיבה היהודית הלוחמת (הבריגאדה). את השכלתו (היסטוריה, סוציולוגיה) רכש באוניברסיטה העבי רית בירושלים ולאחר סיום לימודיו גם שלח ירו בעט: שני סיפרי שירה (בלבי לה הזה; להולכים בפעמון) ודומאן הסובב על פרשת רצח חיים ארלוזורוב (שתי שקיעות באפולוניה).

המתרגם של הרצל

נחוג **בירושלים, יוס'הולדתו הי 85 של פרופסור (לידיש) דב סרן**,

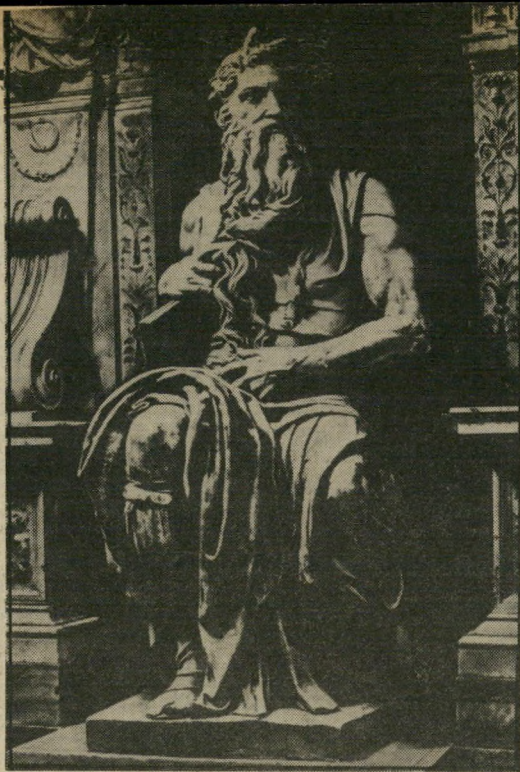
גרנות

היסטוריה וסוציולוגיה

איש-רוח רב-פעלים (עשרות ספרי שירה, פרוזה ומחקר, שהפורסמים בהם הם צמד סיפרי-בריתות, קצרת אגוזים, וקצרת צימוקים, שכל אחד מהם מכיל אלף ואחת בריתות). סרן, יליד פולין, היה מורה (בגליל העליון), עיתונאי (ביומון הסתדרות דבר ועיר רך היומון המנוקד לעולים חדשים, הגה), מתרגם (מדינת היהודים של בנימין זאב הרצל), פרופסור ללידיש ב-אוניברסיטה העברית ותכריכנסת (מט עם מפא"י), שהתפטר באמצע הקדנציה שלו כמחאה על יציאת מישלחת חברי כנסת לגרמניה. סרן הוא גם אביהם של שני פרופסורים: עורא סרן, פרופסור לכלכלה וקולאית (באוניברסיטה העבי רית) ומי שהיה מנכ"ל משרד-האוצר בימי יורם ארידור ויוסף סרן, פרופסור לערבית (באוניברסיטה תל-אביב).

אחיות על חמורים

נחוג **יוס'הולדתה הי 75 של הדסה**, אירגון של 385 אלף יהודיות

משה המוחק (מיכאלאנג'לו, 1513) טקטיקאן מתוחכם

משה ליד הסנה (דומניקו פטי, 1614) מנהיג של רועים בדווים

משה, המטה והנחש (רובנס, 1635) להטוטן המפעיל את קסמו

שזה הרכוז הגדול ביותר של ציורים שנמצא באיזשהו אתר אייפעם. אחרים מהציורים ממש מדהימים. למשל: סלע ועליו ציור של עשר מיש בצות, הדומות בצורתן ללוח של עש רת-הדיברות, ציור של מטה ונחש, כמו המטה שמשו הפך לנחש.

מצאנו גם רכבות מחנות קטנים, פוורים מסביב להר, המעידים על ריכוז גבוה של מבקרים.

כל התגליות האלה העידו שהר כרכום היה מקום קדוש, רבים עלו אליו לרגל, ובחלק מטיקסי-הפולחן גם ציי רו ציורי-סלע, רבר שהיה מקובל אז.

במאי 1984, אחרי הרבה היסטוסים ורמוזים כבדים מצידו של הבנק החק לאי בררשה — מממ'המחקר, שרצה להתגאות בתוצאות מעשיות — פיר סם אנאטי את תגליתו: הרכרכום אינו סתם מקום קדוש, אלא הר-משה, שע ליו קיבל משה את לוחות-הברית. **בג'בל מוסא, הנמצא 200 קילומטר דרומית להר-רכרכום, והמקובל על הי חוקרים כהר-משה, אין כל שרידים מת קופת הברונזה, היא תקופתו של משה, ובכלל, אין שם אף לא הוכחה אחת כי זהו הר קדוש — לא כל-יפולחן, לא מיקדש, לא ריכוז של מחנות קטנים, המעידים על תנועה המונית של עליה לרגל, אומר אנאטי.**

אני לא מבין איך ארכיאולוגים אד רים לא גילו את הרכרכום לפניי. המט קנות הן הרי פשוטות כל-יכך. התגלית הפכה אותי לאדם מפור סם. באירופה ובארצות-הברית מומינים אותי להרצאות, מגלים התעניינות רבה בתגלית הזו. המהדרות הראשונה של הספר שלי, הר האלוהים, שיצא בהר צאת גולו בניו-יורק, נחטפה תוך כמה ימים.

בארץ התגובה מרוסנת יותר. האר כיאולוגים המיקראיים כאן שמרנים יר תר. אבל לי יש סבלנות. ככל שהוויכוח איטי יותר, הרי שהוא רציני יותר.

קיפלנו את המחנה ושוחחנו בהת רגשות גדולה על התגלית. מישהו הי כיר את הפסוק בספר שמות, כ"ד, 4: ויתכונ משה את כל דיברי אדוניי ויש כם כבוקר, ויבן מיובח תחת ההר וש תיים-עשרה מציבה לשניים-עשר שייב טיישראל.

חזרנו לאיטליה והתחלנו לסכם את תוצאות המסע. מצאנו, מלבד המיובח, גם ניקרה ומיקדש מתקופת הברונזה בפסיגת ההר, ו-35 אלף ציורי-סלע —

משוה לקולו נימה דרמאטית, מתבל את רבריו בשתיקות ארוכות, המנר צלות לשאיפה ונשיפה של עשן מהר מיקטרת, כאילו מנסה בקולו, כנתר עותיו ובעשן להציג את המיסתורי והדרמאטי שבניבורים הרחוקים ההם.

אלפי ציורים

רומן שלו עם משה התחיל בר צמבר 1983, בפיתאומיות מפתיי עה. קרמו לו כמה חיור-נפל.

ב-1955 ביקרתי בהר-רכרכום שבני גב, כחבר במישלחת-מחקר ישראלית, הוא מספר. מצאנו שם ציורי-סלע מעניינים, קברים ומיננה סלעי מיוחד במינו.

במשך 15 שנים אחרי-כך ניסינו לשוב להר-רכרכום, ולא הצלחנו. הבי דווים המעטים שגרו בקירבת-ההר עבי רו למקום אחר, ולא היה מי שיוביל אותנו לשם.

המפות הישראליות כינו את המ קום בשם, הרכרכום. אנחנו הכרנו אותו בשמו הערבי, ג'בל אידיד, ולא ידענו לקשור בין שני השמות.

רק ב-1980 הצלחנו למצוא שוב את ההר שלנו. כך, במשך שלוש שנים, חזרנו אליו להפוך ולחקור.

ב-1983, יום אחר לפני שע זכנו את המקום, מצאנו מזבח ולפניו 12 מציבות, לזכר 12 השכטים.

שושלת של בן-גוריונים

מאיר בן-דוב, ארכיאולוג: אנאטי באמת טוען שמשו היה שושלת של אנשים! משונה, זה כמו ארכיאולוגים בעוד אלמים שנה ינסו להתחקות אחרי בן-גוריון. נניח שהם ימצאו עיתונים מתקופתנו. בגליונות של העולם הזה בן-גוריון מצטייר כאדם מסוג מסויים. בדבר הוא שונה. בידיעות אחרונות הוא אחר לגמרי. הו, הם יצחקו בהתרגשות, ברוד לגמרי שהיתה אז שושלת של בן-גוריונים!

למעשה, אי-אפשר לדעת שום דבר על משה. אפשר להשתעשע ולנחש. אבל את האמת לעולם לא נדע. הפרשה של יציאת-מצרים ומשה קשה, ובמידה מסויימת גם מיסתורית. שנים רבות ארכיאולוגים עוסקים בה, ועדיין לא מצאו פיתרונות. במאה הקודמת הפכו את מידבר-סיני לפני ולפנים, ולא מצאו אף לא כל-יחרס אחד מהתקופה ההיא.

עם זאת ברור לכלום, שהמאורעות ההם התרחשו. למה לא נוצאים דבר? זו חידה. לכן היום הארכיאולוגים הפסיקו להתעמק בנושא הזה. אני, למשל, אף-פעם לא חיפשתי את הר-משה או כל מימצא אחר שקשור למשה.

הנסינות למצוא פיתרונות לחידה הזו אינם ארכיאולוגיה מדעית, אלא עניסוק בטולקלור. באשר להר-משה: בתקופת בית ראשון וזהו אותו כג'בל-מוסא, בדרום-סיני, יש חוקרים המא מניס כי הר-משה הוא ג'בל הייל בצמון-סיני. ליד קדש-ברנע, האחרים בטוחים כי ההר נמצא באיזור מכתש-רמון.

אין שמך של סיכוני לזהות בוודאות את ההר האמיתי. הרי כל קבוצת אבנים בנגב ובסיני יכולה להיות מקום-פולחן או מיזבח כלשהו. מה מקווים למצוא בהר-משה? את הטלית של משה, כלשמה רוקם עליה? רק מימצא כזה וזהו בוודאות את הר-משה!